

Vecāku un speciālistu sadarbības projekta bērnu attīstībai un sociālās atstumtības mazināšanai

mana iespēja

GALA ZIŅOJUMS

2014.EEZ/PP/1/MIC/031/056
Projektu finansiāli atbalsta Islande,
Lihtenšteina un Norvēģija.

Ziņojums sagatavots izsūtīšanai iesaistīto pašvaldību izglītības un sociālās jomas speciālistiem, iesaistīto izglītības iestāžu pedagogiem un ievietots biedrības "Brīnummāja" mājas lapā citiem interesentiem.

2016. gada maijs

Informācija par projektu

Projekta realizētājs: *Biedrība “Brīnummāja”*

Projekta partneris: *Biedrība “Montesori izglītības centrs”*

Projekta realizācijas laiks: *2015. gada 1. augusts – 2016. gada 30. aprīlis*

Projekta mērķis: *Veicināta Cēsu, Priekuļu, Amatas un Līgatnes novadu bērnu no sociālā riska grupām emocionālā, sociālā un kognitīvā attīstība caur inovatīvām, izglītojošām un iesaistošām aktivitātēm, mazinot sociālās atstumtības risku, un sniegts informatīvs un psiholoģisks atbalsts bērnu vecākiem un pedagogiem, veicinot savstarpēju sadarbību.*

Projekta mērķauditorija: *Cēsu, Priekuļu, Amatas, Līgatnes novadu 4 – 8 gadus veci bērni no maznodrošinātām, audžuģimenēm, ģimenēm ar vienu apgādnieku, ar viegliem garīgās attīstības vai funkcionāliem traucējumiem, ar mācīšanās un/vai uzvedības traucējumiem. Projektā iesaistīto bērnu vecāki. Vispārizglītojošo pirmsskolas un sākumskolas izglītības iestāžu pedagogi.*

Projekta aktivitātes:

Bērniem: Mācīšanās un/vai uzvedības traucējumu diagnostika, Montessori attīstošās nodarbības, Smilšu spēļu terapija

Vecākiem:

Seminārs vai individuālas psihologa konsultācijas

Visiem interesentiem:

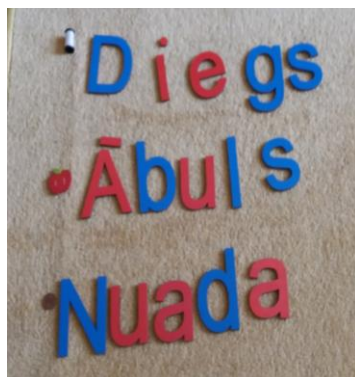
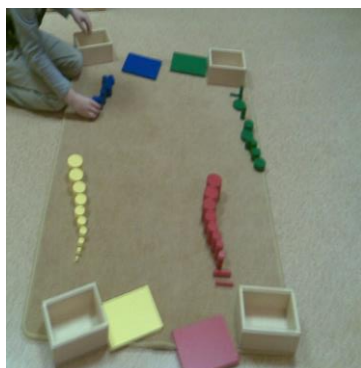
Konference “Mana iespēja”

Video īsfilmas par Montessori pedagogiju

Citas aktivitātes:

Publicitātes pasākumi

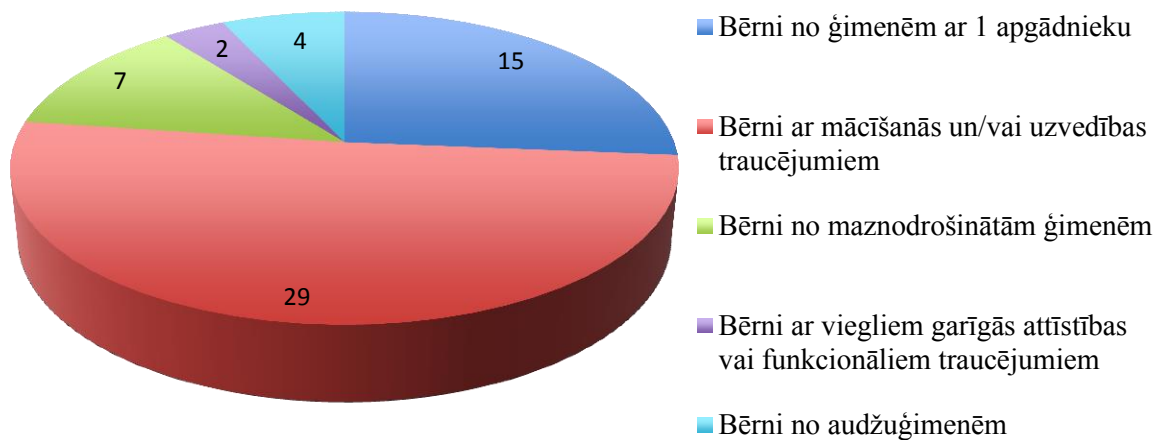
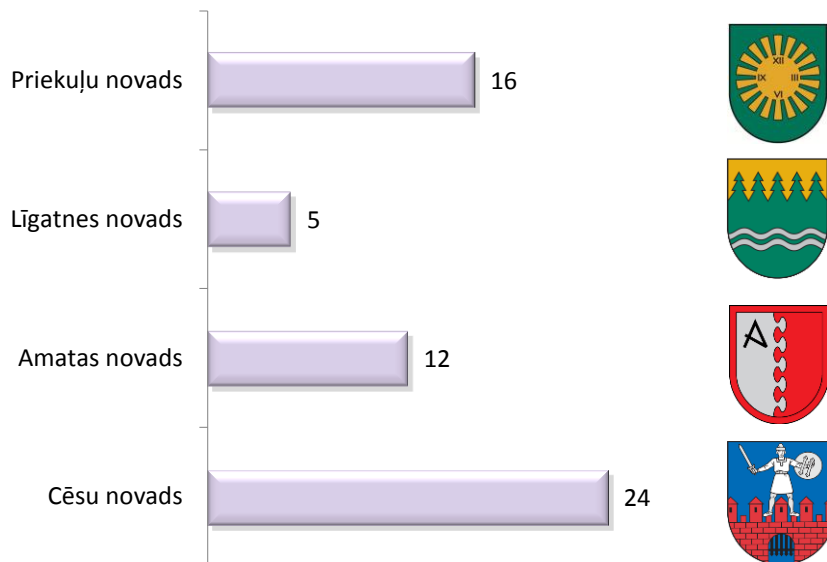
Telpu remonts

Projekta kvantitatīvie rezultāti

Rādītājs	Pļānotais	Pēc fakta
Projektā iesaistīto bērnu skaits	55	57
Bērnu skaits, kas apmeklējuši 10 Montessori nodarbības	45	45
Bērnu skaits, kuriem veikta mācīšanās un/vai uzvedības traucējumu diagnostika	12	15
Vecāku skaits, kuri saņēmuši psihologa konsultācijas	20	23
10 Montessori īsfilmas, skatījumu skaits	300	1725 youtube 280 planšetdatorā
Semināra vecākiem “6 audzināšanas stratēģijas ceļā pie klausīgiem bērniem” dalībnieku skaits	30	30
Konferences “ Mana iespēja” dalībnieku skaits	70 – 80	80

Projekta dalībnieku raksturojums

Projektā novērotās bērnu aktuālās vajadzības

Šajā ziņojumā ir apkopotas biežākās bērnu vajadzības, kuras raksturo situāciju kopumā, kā arī var palīdzēt pievērst speciālistu un pedagogu uzmanību šo vajadzību aktualitātei un nepieciešamībai sniegt atbalstu.

Smilšu spēļu terapijā novērotās vajadzības:

Attiecību uzlabošana ar vienaudžiem un vecākiem; pagātnes pārdzīvojumu ieraudzīšana un centieni tos pieņemt; savas pašapziņas stiprināšana un vajadzība būt uzklausi, sadzirdētiem un pamanītiem; dažādas emocionālas grūtības.

Montessori attīstošajās nodarbībās novērotās attīstības vajadzības:

Mācīšanās grūtības – pārsvarā nepietiekama valodas apguve, uzmanības nenoturība, nepietiekamas koncentrēšanās spējas;

Uzvedības traucējumi – hiperaktivitāte, trauksme, noteikumu neievērošana;

Saskarsmes problēmas, emocionālās grūtības.

Vecāku un skolotāju anketās biežāk norādītās attīstības vajadzības:

Vecāki: uzmanības nenoturība, noteikumu pārkāpumi, grūtības vairākos mācību priekšmetos;

Skolotāji: attiecības ar vienaudžiem, palīdzība pie mājasdarbiem, logopēdiskās grūtības.

Kopumā, pārrunājot ar speciālistiem viņu veiktos novērojumus un analizējot vecāku un pedagogu iesniegtās anketas, var izdalīt sekojošas aktuālākās attīstības vajadzības:

- ***Uzmanības nenoturība, koncentrēšanās spējas trūkums***
- ***Problemātiskas attiecības ar vienaudžiem***
- ***Noteikumu neievērošana***
- ***Neticība savām spējām***
- ***Emocionālās grūtības***
- ***Patstāvības trūkums***
- ***Logopēdiskās grūtības***
- ***Vāja lasītprasme, mazs vārdu krājums***

Speciālistu sniegtās rekomendācijas bērnu tālākam atbalstam

Biežākās rekomendācijas kognitīvo spēju diagnostikas atzinumos

Kognitīvo spēju diagnostika ļauj noteikt, kuras ir bērna stiprās puses vai kurās jomās bērnam ir dotības un kurās jomās ir nepieciešams atbalsts. Pēc diagnostikas vecāki saņem atzinumu. Mēs aicinām vecākus iepazīstināt ar šo atzinumu arī pedagogus un kopīgi vienoties par atbalsta pasākumiem un skolotāju un vecāku sadarbību, izstrādājot atbalsta programmu.

Šajā ziņojumā publicējam biežākās rekomendācijas, lai sniegtu priekšstatu par atzinumu saturu, kā arī dotu ierosmi darbam ar bērniem ar noteiktajām vajadzībām.

Verbālās spējas: Palīdzēt izlasītajā saprast galveno domu, būtiskāko, skaidrot vārdu nozīmes, rosināt bērnam izteikt savas domas, spēlēt vārdu spēles, piemēram, Alias, utml.

Asociatīvā atmiņa: mācāmo materiālu dot secībā no vienkāršāka uz sarežģītāku un katrā solī nodrošināt intensīvu vielas atkārtosšanu; izveidot soli (secīgo darbību) sarakstu, lai organizētu bērna uzvedību un atvieglotu atcerēšanos; multi-sensorās mācīšanās (dažādu uztveres veidu izmantošana – vizuālās, audiālās, taustes, utt.) izmantošana mācību procesā.

Vizuāli telpiskā domāšana: aktivitātes, kuras paredz konstruēšanu un projektēšanu; verbāli aprakstīt grafiskus uz jēdzienus; nodrošināt atbalstu, kur nepieciešama telpiskā organizēšana.

Audiālā pārstrāde: nodrošināt atbalstu simbolu izmantošanā; pavadīt mutisko informāciju ar redzes materiālu; spēlēt atskaņu spēles.

Kvantitatīvā spriešana: nodrošināt problēmu risināšanas aktivitātes; palīdzēt apgūt problēmu risināšanas tehnikas, ņemot vērā realitātes kontekstus; nepieciešami paraugi vai ļoti konkrēti nosacījumi uzdevumu risināšanā; kopīgi sastādīt plānu, kādi soļi jāiet, lai sasniegtu mērķi.

Biežākās rekomendācijas Montessori progresa ziņojumos

Projekta dalībnieki apmeklēja 10 individuālās Montessori nodarbības. Katram bērnam tika identificētas aktuālās vajadzības, definēts nodarbību mērķis, kā arī speciālists novērtēja citus aspektus. Atbilstoši novērojumiem un aktuālajām bērna interesēm, tika plānots nodarbību saturs. Pēc desmit apmeklētajām Montessori nodarbībām speciālisti sagatavoja progresa ziņojumu, kurā norāda gan sākotnējo mērķi, gan veiktās darbības, gan rekomendācijas tālākam darbam. Progresa ziņojumos sniegtā informācija palīdz strukturēt bērnam nepieciešamo atbalstu.

Dažkārt, citā vidē bērnam uzreiz nevar novērot būtiskas izmaiņas uzvedībā vai mācībās. Šajās situācijās, turpinot izmantot progresa ziņojumā sniegtās rekomendācijas, tiks nostiprināts sasniegtais rezultāts un to noturīgums ilgtermiņā.

Šajā ziņojumā iekļautas dažas no rekomendācijām, lai sniegtu priekšstatu par Montessori speciālistu praksē izmantoto pieeju, kā arī lai kalpotu kā ierosme darbā ar bērniem.

Uzmanības noturības un koncentrēšanās spēju veicināšanai:

Dodot uzdevumu, svarīgi ir piesaistīt uzmanību, precīzi, lakoniski iepazīstināt ar uzdevuma nosacījumiem.

Dodot jaunu uzdevumu, svarīgi sasaistīt to ar jau zināmo, izpildīto.

Jācenšas nodrošināt mācību vietu iespējami samazinātiem ārējiem stimuliem, kas novērš uzmanību.

Sarežģītākus, garākus uzdevumus dot pakāpeniski, lēnām.

Atteikties no saldumiem un saldo dzērienu lietošanas hiperaktivitātes mazināšanai. Samazināt vai atteikties no TV un datora lietošanas.

Nodrošināt klusu darbošanās vidi.

Patstāvības un noteikumu ievērošanas veicināšanai:

Ar jautājumu palīdzību radināt prasmi strādāt patstāvīgi.

Jāveicina paradums veikt patstāvīgu pēcpārbaudi.

Svarīgi ievērot noteikto lietu kārtību, nemainīt nosacījumus, ļaut strādāt ar pazīstamiem uzdevumiem ilgāk, tā nostiprināt pārliecību, ticību saviem spēkiem.

Viena veida uzdevumus ļaut pildīt vairākas reizes, sekojot līdzi, lai iemācītos ievērot noteikumus.

Pirms jaunas situācijas, svarīgi veikt laiku rūpīgi iepazīstināt ar lietu kārtību, secību to demonstrējot.

Sīkās motorikas attīstībai un emocionālai stabilitātei:

Veikt roku, kāju masāžas izmantojot dabas materiālus. Ekskursijas uz dabas takām un sajūtu takām.

Veikt rokdarbus – griešanu, līmēšanu, konstruēšanu, šūšanu, aplicēšanu, u.c. uzdevumus acu, roku koordinācijai un valodas attīstībai.

Runāt par emocijām, paskaidrot emociju nozīmi komunikācijā.

Projektā novērotais progress

Projekta speciālisti ar katru bērnu strādāja individuāli, koncentrējoties uz bērna aktuālajām vajadzībām. Šajā ziņojumā iekļaujam speciālistu novērojumus par progresu, lai atspoguļotu jomas, kurās iespējams sasniegt uzlabojumus, izmantojot Montessori vai Smilšu spēļu terapijas metodes.

Montessori attīstošajās nodarbībās novērotais progress

Palīdzēja koncentrēties darbam;

Palielinājās uzmanības noturība;

Palīdzēja sakārtot sevi, noticēt savām spējām;

Iedeva struktūru, kā strādāt, rezultātā mazinājās trauksme;

Nostiprināja patstāvību;

Radīja interesi par noteiktām lietām;

*Nostiprinājās valodas, matemātikas apguve;
Izveidojās pozitīva attieksme pret sevi.*

Smilšu spēļu terapijā novērotais progress

Kļuva atvērtāki, pozitīvāki, mierīgāki, daži spēja noformulēt savas sajūtas un emocijas, citi ieraudzīja savu grūtību un izpēlēja atkal un atkal ikdienas dzīvē iestrēgušas situācijas.

Jutās droši un spēja runāt par to, kas patīk un kas nē, ko vēlas, ko nē, kas viņus kaitina un kas iepriecina.

Mācījās un uzlaboja spēku komunicēt un izteikt savu viedokli.

Projektā kopumā biežāk novērotais progress

- **Koncentrēšanās spējas pieaugums;**
- **Patstāvība;**
- **Ticība saviem spēkiem;**
- **Valodas uzlabojumi;**
- **Mazinājusies trauksme.**

Projekta galvenie secinājumi

1. Iestājoties projektā, vecāki un bērnu pedagogs sniedza vērtējumu par bērnu, aizpildot anketas. Anketās bija iekļauti dažādi jautājumi, kas sniedz priekšstatu par grūtībām un nepieciešamo atbalstu. **Analizējot anketu datus, secinājām, ka lielākajā daļā gadījumu vecāku un skolotāju viedoklis daļēji vai būtiski atšķirās.** Tas norāda uz atšķirīgu vecāku un pedagogu skatījumu par aktuālajām vajadzībām. Šo izdalījām kā būtisku novērojumu, jo atšķirīgs viedoklis var apgrūtināt atbalsta pasākumu īstenošanu.

Bērniem ar mācīšanās vai uzvedības traucējumiem būtiskākais nav diagnostikas veikšana, bet gan kopīgs darbs pēc saņemtā atzinuma.

Aicinām pievērst īpašu uzmanību un arī veicināt, lai ikdienā veiksmīgi tiktu īstenota prakse, kad pedagogs ar vecāku vienojas un konkrēti definē grūtības un nepieciešamos atbalsta pasākumus. Tāpat, ne mazāk svarīgs ir sasniegto rezultātu vērtējums un progressa pārrunāšana ar bērnu. Mācīšanās grūtību un uzvedības traucējumu gadījumā svarīgi ir visām pusēm – bērnam, vecākiem, pedagogiem, apzināties, ka ir iespējams sasniegt būtiskus uzlabojumus, ja vien visi iesaistītie vienojas par to, kas jādara, konsekventi to ievēro un seko līdzī jau sasniegtajam progresam.

2. Projektā tika veikta uzvedības vai/un mācīšanās traucējumu diagnostika. Kopumā 32 vecāki un 21 pedagogs anketās bija norādījuši, ka nepieciešama uzvedības traucējumu diagnostika, savukārt 23 vecāki un 21 pedagogs norādījuši, ka nepieciešama mācīšanās traucējumu diagnostika.

No tā var secināt, ka **pieprasījums pēc diagnostikas bija lielāks, kā varējām piedāvāt.** To, mūsaprāt, ietekmē vairāki faktori – gan tas, ka gandrīz visiem projekta dalībniekiem bija kādas grūtības, gan arī tas, ka diagnostikas veikšana vecākiem prasa diezgan lielus finanšu līdzekļus, ko daļa no vecākiem nevar atļauties.

Atzinumā sniegtie secinājumi raksturo situāciju konkrētajā brīdī. Lai izsektu aktuālajām attīstības vajadzībām, diagnostiku ir nepieciešams veikt regulāri. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī to, ka bērnu skaits, kuriem tiek novēroti mācīšanās vai uzvedības traucējumi, pieaug, tuvākajā laikā pieprasījums pēc diagnostikas būs vēl lielāks. Cēsu novadā, sākot ar šo gadu, ir paredzēts pašvaldības atbalsts kognitīvo spēju un uzvedības diagnostikai, ko vērtējam kā ļoti nozīmīgu.

3. Analizējot gan vecāku un skolotāju definētās grūtības, gan speciālistu novērojumus, viennozīmīgi var secināt, ka **par galveno bērnu grūtību var atzīt koncentrēšanās un uzmanības noturības trūkumu.**

Ir ļoti būtiski pievērst šai problēmai nopietnu uzmanību un sistemātiski nodrošināt atbalsta pasākumus. Nepietiekošas spējas koncentrēt uzmanību var būt nopietns kavēklis gan mācību vielas

apgvē, gan skolas noteikumu pieņemšanā, kā arī var nelabvēlīgi ietekmēt bērna zinātkāri un mācību motivāciju.

Bieži vien šis arī ir galvenais cēlonis gan mācīšanās grūtībām, gan uzvedības traucējumiem, kas nebūt neliecina par sliktu audzināšanu, smagu raksturu vai pazeminātām mācīšanās spējām, bet gan par uztveres īpatnību, kurai laikus nav pievērsta vajadzīgā uzmanība un sniegts nepieciešamais atbalsts. Arī projekta konferencē tika diskutēts par ārējiem apstākļiem, kas negatīvi ietekmē koncentrēšanās spējas un uzmanības noturības veidošanos bērnam. Daudzus no šiem apstākļiem mēs nevaram izskaust, tādēļ, skatoties uz iekļaujošas izglītības principa īstenošanu ikdienā, kā būtiskus pasākumus saskatām:

- slodzes sabalansēšanu skolēniem (arī pirmsskolas audzēkņiem), atvēlot laiku uzdevuma demonstrēšanai, apgūšanai, nostiprināšanai,
- individuālu pieeju skolēnam, atbilstoši viņa mācīšanās tempam un sasniegtajiem rezultātiem,
- mazināt mācību procesa sadrumstalotību starp mācību priekšmetiem.

Papildus būtiski ir uzturēt skolotāju spēju un ieinteresētību pamanīt bērna aktuālo vajadzību, to precīzi definēt un ierosināt atbalsta pasākumus. Tāpat aktuāls ir to speciālistu darbs, kuri sniedz pakalpojumus ārpus izglītības iestādes – psihologi, attīstošo nodarbību speciālisti, logopēdi, fizioterapeiti. Svarīgi rast risinājumus, lai šie pakalpojumi būtu pietiekoši, kvalitatīvi un pieejami.

Atziņas turpmākajām aktivitātēm

Projekta noslēguma sanāksmē tikās iesaistīto izglītības iestāžu pārstāvji, vecāki un pašvaldību izglītības un sociālās jomas speciālisti, kā arī projektā iesaistītie speciālisti, lai diskutētu par turpmāko darbu kopīgam bērnu attīstības vajadzību atbalstam.

Klātesošie tika iepazīstināti ar sasniegtajiem rezultātiem un iegūtajām atziņām projektā. Sanāksmes noslēgumā tika izveidotas 3 darba grupas, katrā no tām piedaloties gan vecākiem, gan pedagogiem, gan pašvaldības un biedrības pārstāvjiem, lai definētu turpmāk veicamos pasākumus un katra iesaistītā atbildību.

Kā visaktuālāko bērnu attīstības vajadzību visas trīs grupas atzina bērnu emocionālās grūtības, uz ko koncentrējās arī turpmākajās diskusijās.

Nepieciešamie atbalsta pasākumi:

- Valsts un pašvaldības atbalsta programmu nodrošināšana bērniem ar speciālajām vajadzībām (t.sk. ar mācīšanās un uzvedības traucējumiem, logopēdiskām grūtībām). Informācijas pieejamība vecākiem par jau esošo valsts un pašvaldību atbalstu.
- Izglītojoši pasākumi un atbalsta grupas vecākiem par kopīgajiem problēmjautājumiem (pa interešu grupām).
- Maksas atvieglojumi pakalpojumu pieejamības nodrošināšanai – psihologu pakalpojumi, attīstošās nodarbības, speciālistu (logopēds, fizioterapeits) konsultācijas.

Vaicājām arī par katra iesaistītā lomu un atbildību:

Vecākiem - būtiski pieņemt bērnu tādu, kāds tas ir, neprasīt lietas pirms laika un lūgt speciālistu atbalstu, kad tas ir nepieciešams.

Pedagogiem - uzturēt vidi, kurā izrāda cieņpilna un ieinteresēta attieksme vienam pret otru, it sevišķi no maznodrošinātām ģimenēm. Izpratni un cieņu veicināt skolēnos.

Pašvaldībām - nodrošināt bezmaksas atbalsta pasākumus – psihologu konsultācijas un interešu grupas vecākiem. Iniciēt sadarbības projektus iesaistītajām pusēm. Plānojot pasākumus, iesaistīt NVO. Par jau esošajām aktivitātēm un sniegto atbalstu nodrošināt informācijas pieejamību plašākai mērķauditorijai.

Nevalstiskajām organizācijām – izplatīt labāko praksi bērnu aktuālo attīstības vajadzību atbalstīšanā. Uzturēt dialogu un veicināt sadarbību dažādām iesaistītajām pusēm. Realizēt projektus, paplašinot bērniem piedāvātās iespējas.

Diskusijās daudz tika pieminēta sadarbība un informācijas apmaiņa. Tādēļ arī turpmāk kā būtisku pieeju redzam pozitīvas pieredzes veidošanu dažādām bērnu attīstības jomā iesaistītajām pusēm, kas vērsta uz ieklausīšanos un savstarpēju atbalstu.

Lai veicinātu izglītības iestāžu un pašvaldību darbību preventatīvo pasākumu īstenošanā, kas vērsti uz bērnu no sociālā riska grupām emocionālo, sociālo un kognitīvo attīstību, aicinām:

1. Atbalstīt mācīšanās un uzvedības traucējumu diagnostikas pieejamību ģimenēm no dažādām sociālām grupām;
2. Veicināt attīstošo nodarbību, psiholoģiskā atbalsta, dažādu speciālistu (logopēda, fizioterapeita) pakalpojumu pieejamību ģimenēm no dažādām sociālām grupām;
3. Plašākā sabiedrībā aktualizēt jautājumu par zemo bērnu uzmanības noturību un koncentrēšanās spēju, kā arī plānot preventatīvus informatīvos un pedagoģiski metodiskos pasākumus.
4. Plānojot atbalsta pasākumus bērniem ar speciālām vajadzībām, organizēt diskusijas, pieaicinot vecākus, pedagogus, dažādus speciālistus un nevalstisko organizāciju pārstāvjus, organizēt kopīgas aktivitātes un projektus.

Pateicībā par veiksmīgo sadarbību,

Projekta vadītāja

Ieva Graudule